

Jovica
Aćin

KOTAO

ROMAN
ILI OPERETA

O ČUDIMA SA NESHVAĆENIM PUTNIKOM

■ Laguna ■

Copyright © Jovica Aćin, 2024

Copyright © 2024 ovog izdanja, LAGUNA

Kotao – u vulkanologiji *kaldera*: posle erupcije, kad se užarena lava izlije iz vulkanskog ždrela ili grotla, prostor za njom ostaje ispražnjen i onda dolazi do depresije u obliku vulkana. Obod ostaje uzdignut, a unutar njega je tlo ulegnuto. Nastala nizija nalik golemoj posudi, naziva se kotao ili kaldera, pa ako je ispunjena vodom, eto jezera koje iz utrobe zemlje nova magma ispod kotla zagreva, ponekad do ključanja, i tad vulkan može ponovo da se raspali, zine i izbljuje sledeći oganj.

Sadržaj

1. Moja vulkanologija	9
2. Sam na litici	14
3. Vrag nikad ne miruje	16
4. Sveti Januar	21
5. Na Jug	32
6. Ko je i gde je Sandra	43
7. U Mesini	50
8. Pod okom vulkana	57
9. Idile	65
10. Kišobran	74
11. Izvrnuti svet	85
12. Ljubav i smrt	94
13. Sevanje	106
14. Zemljotres	109
15. Specijaliteti	119

16. San i istina129
17. Ulični pevač136
18. Arheologija145
19. Flora Etne.148
20. Malaparte152
21. Nestala devojka.157
22. Zaljubljanja.163
23. <i>Vendetta</i>174
24. Krpljenje kotla <i>ili cepidlačenje Marka Šarana</i> . .	.186

Moja vulkanologija

Želim svojim potomcima, a i svakom drugom ko voli da zna intimne stvari, da kažem kako sam se zaljubio i oženio, a potom i zašto sam se preselio u Srbiju koja mi je postala sklonište. Naprosto bih hteo da me ne zaborave kad me više ne bude bilo. Teško da me se i danas, pretpostavljam, uopšte sećaju. Neka im onda ovi papiri budu barem podsetnik. Saznaće kako se sve desilo sa mnom ili, kako mi je majka govorila kad mi je kao malom pripovedala o svakojakim čudesima, kako se nije dogodilo, a što nipošto za mene nije značilo da je ono što je kazivala neistinito. Svaka njena priča počinjala je rečenicom: *Ovako je bilo i nije bilo ovako.*

Promenio sam i svoje rođeno ime u srpsko. Sad sam Pavle, a uzeo sam i ženino devojačko prezime. Ona ga nije ni menjala kad se udala za mene, a i deca su nam prijavljena pod njenim.

Isprva smo se naselili u Beogradu. Otvorili smo svoju piljarnicu. Nismo dugo izdržali. Posao nam nije išao i

niz Dunav, spustili smo se do Krajine. Sad živim sam već sedmu godinu, ovde u Negotinu, u Krajini. Decu mi je otela žena. Četiri reke su uz mene. Dunav, Timok, Jasenička reka i Zamna, koja je kao ponornica zemna i podzemna. Još malo pa sam kao u nekoj maloj Veneciji. Kanjon Zamne sam upoznao u prste i mogao bih da ga prolazim naslepo, samo pipajući, kao i Prerast, pećinu nalik tunelu kojim reka protiče, pa je kao prirodni most. Čerka mi je sa imenom Zamna, a sinovi Timok i Dunav. Kupio sam zemlju u okolini Rajačkih pinnica. Donde se, desetak kilometara južno, vozim svojim polovnim kamionetom, koji je za nekog krš, a za mene je zdravi i verni magarac. Nijednom se, otkad ga imam, ni zakašljao nije. Uvek prolazi na registraciji. Uzgajam vinovu lozu, prvenstveno *pinot noir* i sivi pino, crnu tamjaniku i zlatnu bagrinu u koju sam zaljubljen, a znam da me ona, stara i verna sorta, nikad neće napustiti, pravim vino, i tako se pristojno izdržavam. U početku su o meni ovde mislili kao o strancu, kao o žabaru, ali sad to nije više tako izrazito. Sve većma sam zbližen sa okolinom i voljen. Mahom me zovu Pavle Srbenda, i takav već izlazim na glas. Ne zato što sam zaista Srbin nego što sam se nastanio u zaseoku Srbovo. Ali ko sam zaista, to niko odavde ne zna. Ja jedini znam ko sam. Nije mi toliko važno šta ostali o meni misle. Više od toga ne smem da kažem. Negde tamo su zlopamtila koja samo čekaju da saznaju ko sam danas i gde sam. Žena me je napustila i sa našom decom, devojčicom i godinu mlađim blizancima, iako je Srpkinja, vratila se u Italiju. Jedva smo zajedno sastavili četiri godine. Oduvek je želela da bude tamo, a ne ovde. Ali neki Negotinci su je videli u Beogradu. Izgleda da

posle našeg razilaska nije ni odlazila u Italiju i da mi je to rekla da će učiniti samo da bi me zavarala. Tamo bi, inače, decu i nju mogao da uvreba zaostali ubica, Sicilijanac, koji je smislio da sam mu ja dužan u krvi, o čemu ćete moći da saznate više na sledećim stranicama. Mada sam rodom Italijan i zvaao sam se Gambero Rosi, ja se ne usuđujem da putujem u svoj rodni kraj. Makar decu da vidim, ako su zaista tamo, i da ih podsetim da postojim i nisam izmišljen. Zato im i zaveštavam ove papire. Ali ako nisu tamo nego u srpskoj prestonici, kako me uveravaju očevici, situacija je i za njih i za mene bolja i bezbednija. Otuda nema razloga da se žalim na Sandrine obmane, barem ne u slučaju navedenog boravišta.

Dok sam studirao, i mene je, kao i izvestan broj drugih, očarao nemački veleum FN za koga se govorilo da je poludeo. On je bio zaljubljen u Italiju, najpre u njene severne krajeve, zatim u Jug. Zamislio sam da istražim njegov boravak na jugu. Njegovo se vulkansko mišljenje ne dâ valjano razumeti bez Sicilije. Njegov put na Siciliju nije, međutim, bez zagonetki, a ja sam bio vođen idejom da ih prvi rešim. To je trebalo da bude moj naučni rad. Imao sam i naslov za njega. *Friedrich Nietzsche nel Sud Italia: Filosofo vulcanico da un punto di vista personale*. Za mene nema nikakve sumnje da je u pitanju pravi i jedinstveni vulkanski mislilac, kao što će se ubrzo shvatiti iz mojih otkrića koje ću nadalje pokušati da predočim, prvi put na srpskom jeziku. Pod navedenim naslovom i pod svojim napuštenim imenom sam o svom trošku, uoči bekstva na Balkan, već objavio knjižicu. Ali sad vam je u rukama nešto više od knjige, sam život sa događajima o kojima malo ko zna.

Taj pokušaj da tragam za Fricom Nickeom, da, to je on, da ne pomislite da je FN, možebiti, kakav god *Fronte Nazionale* ili čak *Fantasia Naturale*, i odgonetnem neke od njegovih čudnovatih izbora, ako ništa drugo, podario mi je ljubav, zahvaljujući kojoj ste i vi, deco moja, rođena i da mi zdrava i vesela budete dovek!

Prvi dobar trag u mom raskrivanju istine o skitnjama FN po Jugu poklonila mi je upravo vaša majka, moja Sandra. Svejedno, kako gde, Aleksandra ili Alesandra, čak i Kasandra. Tad sam i započeo sa prvim zapisima koje vam ostavljam, kao da sam već onda slutio da ćete se ni dve godine kasnije pojaviti na svetu. Tad je započelo i moje putovanje koje se okončalo u ovoj divnoj srpskoj zabiti, među čokotima, špalirima i venjacima loze, gde ste i vi prvi put ugledali svet. Možda će vam se tu i tamo to putovanje učiniti da je imaginarno jer ga ispisujem sa ličnog stanovišta, ali ako tako i pomislite, treba da znate da je i u tome njegova snaga i da je i ona deo mene. Možda, osim nje, i nema u meni ničeg više. A ovo je i najbolja priča mog života jer ste iz nje potekli. Pošto se mahom odigrava podno i okolo vulkana, rekao bih da je ona i vulkanska, te crna kao šljunak što je usijan iskočio iz Zemljine utrobe, zasejao se u tvrdom tlu, pa iz njega niknule moje reči.

Pre nego što sam počeo da vam sklapam ovu šaru na listovima, od prošlih, skorašnjih i novih uspomena, otišao sam do starog rajačkog groblja. Mora biti da je prva raka iskopana pre dvestotinak godina. Na njemu su nadgrobnici od granita. Poneki je visok tri metra. A ima ih raznih. Kamenorezac ih je ukrasio ornamentalnim figurama kao što su linije u cikcak i povijuše koje sugerišu vinovu lozu, onda lukovi i spirale. Mogućno je

videti svakojake floralne elemente. Četvorolisna detelina, pupoljasti listići, pojednostavljeni razni cvetovi, mini-jaturni tornjevi sa krilcima, te simboli sunca, zvezda i krsta u svakojakim vidovima, pa i kukasti krst. Stubovi većinom imaju kamene kape poput pojednostavljenih grčkih kapitela. Takvih nadgrobnika koji mi liče na male katedrale nigde u Srbiji nema osim ovde. Od groblja, istina je, više volim svoj vinograd. Dok je kidao lastare na lozi, reče mi nedavno jedan od mojih nadničara, videvši me da pišem: „Šaraš, a?“ Šaranje, da, smatram to dobrim izrazom za svoje pisanje. Pitaو me je zatim, neočekivano, gde bih više voleo da budem sahranjen kad za to kucne čas. U vinogradu ili na groblju? Zamislio sam se. Posećivao sam groblja u Đenovi i Mesini. U Đenovi je istinski monumentalno. Tamošnji čempresi su mnogo toga mogli da mi kažu. Ovdašnje groblje je bez čempresa. Staro groblje se nadovezuje na pimničke vinske kuće i podrume, a na pogrebima se pokojnici zalivaju vinom. Ali ko ne voli hrastove, lipe i murve, pa i bukve, koji su ovde umesto čempresa? Nisu od njih ni ćutljiviji. Čujem glasove i ovog drveća. Dobro je biti u njihovoj senci, u hladovini. Pribirati poruke koje nam šapuću i združivati ih sa svojim unutrašnjim glasom. Tu sam vam, osluškujući i blagi vetar u lišću nad sobom, napisao i ovaj početak.

2

Sam na litici

FN, a ne sumnjajte u moju vernost njemu, napisao je i ove reči:

Budite sami na planinskoj litici i ubrzo ćete se smeјati.

Siguran sam da će to jednom, noćas prepisano, dobro leći: da je to pravi natpis za sve što ću bilo kad hteti da saopštим, a što u ovom času, 19. septembra – na dan kad se u mom rodnom mestu slavi Sveti Januar, posle gradske procesije tom mučeniku zapadne i istočne Crkve – još ne znam ni šta je to niti kuda vodi. Mogu jedino da zamislim da se stvari u mom istraživanju i pisanju mogu promeniti dok trepnem okom, kao što je po nalogu cara Dioklecijana, u vreme jednoipogodišnjeg velikog progona hrišćana, napuljski episkop Januar bio uhapšen i trebalo je da se nađe među divljim medvedima u cirkuskom amfiteatru, ali presuda je za tren bila preinačena u strahu od narodnih nemira. Umesto da Januara rastrgnu medvedi, glava mu je odsečena i bačena u vulkanski krater u Gorućim poljima kod Pocuolija. Iz tog kratera još se vije sumporni

dim, otrovan i smrdljiv kao milion mućaka. Nešto takvo moglo bi da se dogodi i ovom testamentarnom spisu. Ali ja se ne bojim takvih preokreta. Smejaću se ako mi zapreti opasnost u koju me mogu dovesti neočekivani obrti. Smejaću se i dok bežim.

Januara 1882. godine u Đenovi nije mučenik Sveti Januar prvi put pohodio FN-a. Tad mu se zapravo vratio. Seća ga se on još od pre pet-šest godina. Ah, San Đenaro! Neodoljiv li si Sveti Januare?! Pamti ga otkad je prvi put bio u Sorentu i Napulju, i tamo bio opčinjen pogledom na padine Vezuva. Taj mučenik je bio muškarac, ali sa izvesnim ženskim svojstvima. Lepolik i imao je periodične izlive krvi iz stigmati na stopalima i dlanovima. U mašti ljudi ti izlivi krvi bili su pomešani sa ženskim mesečnicama. Bio je za svoje verno stado istovremeno muško i žensko, pa je postao i zaštitnik androginih. U kripti njegove crkve, inače glavne napuljske katedrale, čuva se mučnikova odsečena glava, nekako spasena iz Gorućih polja, i dve bočice njegove krvi kojoj je pripisivana čudesna moć. Takvom dvopolnom svetačkom biću, *femminiello*, kako ga zovu u mom rodnom mestu, obraća se FN: „Ti koji plamenom svog koplja rastapaš led u mojoj duši, pa ona sad hita moru na kojem je njena najveća nada, i sve je svetlija i sve zdravija, slobodna u svojoj najljubavnijoj obavezi: tako ona proslavlja tvoja čudesa, najdivniji Januare!“ More, nada, svetlost, zdravlje. Tako FN objašnjava ono što će preduzeti prvih dana predstojećeg proleća.